

Кайдашева сім'я (стислий переказ)

Іван Нечуй-Левицький

Основні персонажі:

Омелько Кайдаш — селянин;

Маруся Кайдашиха — дружина Омеляка;

Карпо, Лаврін — сини Омеляка та Марусі;

Мотря — дружина Карпа;

Мелашка — дружина Лавріна.

Сім'я Кайдашів складається з батька Омеляка, дружини Марусі та двох синів: Карпа та Лавріна. Сім'я живе у селі Семигори, недалеко від Богуслава, у хаті під горою.

Батько був добрий стельмах, робив панам і селянам вози, борони, плуги та рала і заробляв добрі гроші, але ніяк не міг вдержати їх у руках: значну частину витрачав у шинку. Його жінка Маруся була доброю кухаркою і довго служила в панів. Від них вона навчилась бути улесливою, але коли вона сердилась все це спадало і лаялась і кричала.

Одного літнього дня, поки старий Кайдаш майструє воза, сини лагодять тік і говорять про дівчат. Батько має оженити Карпо перед святом Святого Семена, тож Лаврін пропонує братові дівчат з їх села, перераховуючи позитивні риси кожної з них. Карпо знаходить вади в кожній доки мова не заходить про Мотрю Довбишівну. Це дівчина моторна і має "серце з перцем" — вміє постояти за себе. Саме таку хоче собі Карпо, на відміну від меншого брата, який хотів би дівчину "гарну, як квіточка і тиху, як тихе літо".

Карпо зайшов до дівчини, але вона тільки глузувала з його залицянь. Парубок же зрозумів, що саме таку дівчину хоче собі за дружину і через два тижні заслав старостів до неї.

Кайдашиха була уже задоволена шлюбом і підлещувалась до сватів на розглядинах, бо сім'я Мотрі була багата. Але вже не другий день після весілля вона показала свою натуру: примусила невістку робити усю хатню роботу, ніби через те, що хвора, при цьому повчаючи дівчину. Спочатку Мотря терпіла і виконувала важку роботу, але скоро в неї луснув терпець, коли вона почула як Кайдашиха каже сусідці, ніби вона лінива і прийшла до них з порожньою скринею.

Між жінками почались постійні сварки: через розподіл пряденого полотна, зерна. Карпо став на бік дружини. Поступово Мотря стала прати сорочки і варити їсти тільки собі і чоловікові. Врешті довелось відділитися: добудували частину хати і Карпова сім'я перейшла туди жити. Батько віддав їм частину землі і худоби.

Скоро і Лаврін одружився. Це була красива і тиха дівчина Мелашка з сусіднього села – Бієвців, з бідної сім'ї Балашів. Кайдашиха була проти одруження, бо дівчина була вбога, але Лаврін був сильно закоханий в неї і вона порахувала, що з дівчини буде велика поміч по господарству.

Коли Мелашка після весілля прийшла жити до Кайдашів для неї почалось тяжке

життя. Кайдашиха скинула на неї всю роботу, як колись на Мотрю, але дівчина була тиха і, на відміну від першої невістки, корилась. П'яний кайдаш зганяв на неї злість і навіть Лаврін не заступався за жінку. Мотря теж не любила Мелашку, бо вона жила з Кайдашихою і таким чином була нібито на її боці. Врешті, дівчина не витримала. Пішовши на прощу до Києва разом з б богомольною бабою Палажкою Солов'їхою, вона і лишилась там, влаштувавшись на роботу до проскурниці. Там їй жилося добре, ніхто не лаяв і не критикував, тільки за чоловіком було сумно. Лаврін пішов шукати її в Києві, знайшовши, повернув додому, сказавши, що Кайдашиха пообіцяла не чіпати її.

Свекруха дотрималась слова, між жінками настав лад, але між батьком і Лавріном почались негаразди. Хлопець сам хотів бути хазяїном, а не слухатися питущого батька. Врешті Кайдаш почав пити ще більше і однієї ночі, зайшовши нетверезий на греблю, втопився.

Після похорону між сім'ями Лавріна і Карпо почались сварки за спадщину. Спочатку поділили порівну, але Мотрі здалось, що їх наділ менший. У волості, куди вони пішли вирішувати суперечку, присудили все Лавріну, бо Карпо відділився вже давно. Мотря була дуже сердита через це.

Сварки між сім'ями не вщухали. Вони не могли поділити то худобу яка переходила межу між їх уділами то побиті дітьми кухлі. Під час однієї з сварок жінки розійшлися так, що аж почалась бійка, в ході якої Мотря випадково виколола свекрусі око деркачем. У волості присудили, що Карпо має "відірвати" свою хату окремо в городі, а Мотрі відсидіти два дні "в холодній".

На деякий час сварки стихли. Карпо і Ларін навіть почали орати разом і найматися возами заробляти гроші. Але через деякий час все почалося знову: то Мотрині кури поклюють огірки в Мелашки, то Лварінів кабанчик забреде у Мотрин город. Щоб відомстити Лаврінова сім'я зачинила Карпового коня. Визволяючи його, Карпо тріснув матір, яка стала йому на перешкоді. За це волость присудила йому десять різок, або зпалатити матері п'ять карбованців, перепросити й помиритися.

Карпо попросив вибачення в матері і на деякий час між ними знову був мир. Далі причиною розбрату стала груша, що росла на межі їх уділів. Сім'ї ніяк не могли поділити груші порівну, як те їм присудили у волості, сварки не вщухали. Але раптом груша всохла – і настав мир.